

ZINĀTNES DZĪVE

---

15. EIROPAS ARHEOLOGU ASOCIĀCIJAS SAIETS RIVA del GARDĀ ITĀLIJĀ

2009. gada 15.–20. septembrī Riva del Gardā (Trento, Itālija) notika 15. gadskārtējais Eiropas Arheologu asociācijas saiets. Orgkomiteju vadīja Franko Nikolis no Trento autonomās provinces arheoloģiskā mantojuma biroja.

Saieta daudzo sesiju referāti bija iedalīti septiņos tematiskos blokos:

- A. Arheoloģiskās interpretācijas iespējas;
- B. Arheoloģija šodien;
- C. Arheoloģiskais mantojums;
- D. Identitāte, mijiedarbība un kultūras maiņa;
- E. Materiālā kultūra;
- F. Rituāls un simbolisms;
- G. Zinātne un arheoloģija.

No visas plašās saieta programmas šeit īsi iezīmēsim mūs sevišķi interesējošo sesiju kopējo nostādni un atsevišķu referātu tematiku.

A bloka pirmā sesija, kuru vadīja Maria Petersone (Zviedrija), bija veltīta fermai (*farm*) – aizvēsturiskai un viduslaiku fermai un tās ainavai, jo dzīvesvietu arheoloģija pēdējā gadsimta laikā ir ļoti strauji attīstījusies. Fermai ir ne tikai ekonomiska un funkcionāla nozīme, jāskata arī sociālā joma un prāta konstrukcijas. Fiksējama ne tikai agrārā produkcija, jāiedziļinās arī nemateriālos aspektos – kosmoloģijā un sociāli kulturālās vērtībās.

Sesiju atklāja Annes Karli (*Carlie*; Zviedrija) referāts par dzelzs laikmeta apmetņu hierarhijas pētījumu aspektiem. Viņa kritizēja nostādni par metodoloģiskajiem jautājumiem, kuri nosaka tikai augstākās hierarhijas lomu fermas apsaimniekošanā, nemēģinot tuvoties zemāko hierarhisko slāņu sociālo jautājumu risināšanai. Referente izmantoja apjomīgu arheoloģisko izrakumu bāzi no Skones un citiem Zviedrijas reģioniem, demonstrējot jaunu pieeju fermā mītošās sabiedrības stratifikācijai. Citā referātā tika aplūkots jautājums par dažādiem hierarhijas izpausmes veidiem dzelzs laikmetā, jo sociālā hierarhija skatāma visai kompleksi, ietverot arī apkārtējo ainavu, kas var sniegt norādes par aramzemes lietošanu, mežu platībām un citiem nozīmīgiem faktiem.

A bloka ceturtajā sesijā, kuru vadīja Andrea Vianello (Oksforda), tika risināti jautājumi par masveida pārvietošanos pāri un gar ūdenstilpēm zemes iekšienē un piekrastē. Sesijā tika nolasīti 11 referāti. To vidū bija referāts par Lubāna mitrāja mezolīta un agrā neolīta ekonomisko

potenciālu un iedzīvotāju pārvietošanos no ūdens atbrīvotajos Lubāna ezera klānos, kas deva stimulu vidējā un vēlā neolīta kultūru tālākai attīstībai (Ilze Loze, Latvija).

Tika apskatīts Baikāla ezera reģions Sibīrijā, kur vidējā holocēna iedzīvotāju – mednieku–savācēju apmetnēs, kas izvietotas arī gar upju iztekas vietām no ezera, kopš 20. gs. 90. gadiem rit spraigs arheoloģisko izrakumu darbs. Moderno analīžu plašais pielietojums pētījumos ļāvis iegūt rezultātus, kas liecina par iedzīvotāju dzīves sfēras uzlabojumiem vēlajā neolītā un agrajā bronzas laikmetā (Andžejs Vēbers, Kanāda).

Referātā par upi no arheologa skatījuma tika aplūkoti Donavas vidusdaļas baseinā esošie ūdensceļi, pa kuriem norisa cilvēku pārvietošanās visdažādākos virzienos (Attila Tots, Ungārija). Tika nolasīti arī referāti par Po upi bronzas laikmetā (Andrea Vianello) un margināliem mežiem un purviem un to apdzīvotību un ekoloģiskajām problēmām Īrijas Longfordas reģionā (Ingelise Stuijts, Īrija).

Jaunas vēsmas tika saskatītas arī megalītu pētījumu jomā. Sesiju “Neolīta monumēnti: funkcija, mentalitāte un ainavas sociālā konstrukcija” vadīja Betina Šulca-Paulsona (Vācija). Astoņos referātos tika apskatīti rituāli, sociālie un arhitektoniskie aspekti, pievērstoties arī ainavas raksturojumam, megalītu izcelšanās problēmai un to izplatībai Francijā un Skandināvijā. Īpaša uzmanība tika pievērsta Ibērijas megalītiem.

Nevar neatzīmēt arī 19. un 20. gs. kara arheoloģijas intensifikāciju. Šīs sesijas organizators bija Harolds Mitums (*Mytum*; Apvienotā Karaliste), un tā sākās ar referātu par Napoleona laika gūstekņu noietiem. Tika ziņots par plaši izvērstiem pētījumiem par cietumiem, noietiem un gūstekņiem laikā no 1942. līdz 1948. gadam Francijā, Kanādā, nacistu noietiem Norvēģijā, karagūstekņu noietiem Zviedrijā, Normandijas *La glaciere* noietni u.c.

No **B bloka** referātiem atzīmējama sesija par arheoloģiju un globālo krīzi, kuru organizēja Natans Šlangers (Francija). Ievadreferātā tika uzskaitītas krīzes daudzās dimensijas, atgādinot, ka par arheoloģiskā mantojuma saglabāšanu atbild konkrēta nacionāla valsts. Referenti no dažādām valstīm runāja par to, kā globālā krīze ietekmējusi arheoloģiskos pētījumus konkrētās valstīs un kādi ir iespējamie risinājumi. Tika atzīmēts, ka valsts atbalsts pašreizējos apstākļos arvien sarūk, problēmas ir arī komerciālo arheoloģisko pētījumu jomā. Profesionāli arheologi zaudē darbu īpaši komerciālajā arheoloģijā. Ungārijā investori palīdz arheologiem darboties tikai tajos objektos, kuri oficiāli reģistrēti un atrodas autentiskajās datu bāzēs. Pat Nīderlandē samazināts dažu lauka darbu skaits. Krievijā privātām firmām neatliekamai aizsardzības darbu izpildei nepieciešama valsts palīdzība.

Apspriedi pie apaļā galda par profesionālismu arheoloģijā vadīja Kenets Eičisons (*Aitchison*; Apvienotā Karaliste). Tika norādīts, ka Eiropā pavisam strādā 16 000 profesionālu arheologu, 70% no tiem Eiropas Savienības valstīs. Kopēju datu par krīzes rezultātā zaudētajām darbavietām pagaidām vēl nav. Atzīmējama jauno arheologu kvalitatīva sagatavošana Slovēnijā, kur studenti piedalās programmas *Leonardo da*

Vinci projektā *Discovering the Archaeologists of Europe*. Ar visai pamācošu devīzi *From Figurehead to those who do the real work* (no nomināliem vadītājiem līdz tiem, kas dara reālu darbu) uzstājās Pīters Hintons un Gerijs Veits no Apvienotās Karalistes. Viņi uzsvēra dziļu profesionālismu Apvienotās Karalistes kultūras mantojuma menedžmenta sektorā, profesionālas asociācijas lomu darba kvalitātes celšanā, kā arī iezīmēja ceļus, kā izvest Apvienotās Karalistes arheoloģiju cauri krīzei.

C bloka referātu vidū atzīmējami ziņojumi par brīvdabas muzejiem un to nākotni 21. gadsimtā. Šo sesiju bija sagatavojuši Romana Skandolari (Itālija). Brīvdabas arheoloģiskie parki tiek uzskatīti par daļu no lokālā tūrisma stratēģijas. Atzīmēta Ledro muzeja (Itālija) popularitāte Eiropā, – tajā 9 mēnešu laikā jau pabijuši 33 000 apmeklētāju. Idejas par mūsdienu ciematu iesaisti brīvdabas ekspozīciju izveidē tiek labvēlīgi akceptētas.

Lielu interesi tieši zinātniskā plānā izraisīja **D bloka** referāti par identitāti, mijiedarbību un kultūras maiņu. Īpaši atzīmējama Januša Čebrešuka (Polija) vadītā sesija par zvanveida kausu kultūru. Identitāte ir moderna koncepcija arheoloģijā, un tā tiek lietota, arī skaidrojot zvanveida kausu kultūras fenomenu Eiropā. Zvanveida kausu kultūras iedzīvotāji tiek identificēti kā prestižu medību piekopēji reģionā starp Oderu un Vislu. To sabiedrības struktūra bija atšķirīga no agrāk fiksētām sabiedrības struktūrām Eiropā. Zvanveida kausu kultūras iedzīvotāji koncentrējās noteiktos reģionos teritorijā no Portugāles līdz Ungārijai un no Jitlandes līdz Maltai, tie sastopami arī Ziemeļāfrikā. Īpaša uzmanība tika pievērsta varas stratēģijai un šīs kultūras identitātes attīstībai.

E bloka sesijās tika apskatītas vairākas mums noderīgas tēmas. Viena no tām ir Balkānu krams, par kuru sesiju bija organizējusi Marija Gurova (Bulgārija) sadarbībā ar Kembridžas un Bērkli (ASV) universitāti. Šeit var pamācīties, kā iespējams risināt krama izejvielas un gatavo artefaktu sedimentālās izcelšanās jautājumus, piesaistot augsta ranga speciālistus, kas var analizēt kā izejmateriālu, tā arī to salīdzināt ar izgatavotajiem krama rīkiem.

No **F bloka** referātiem atzīmējama sesija par dzīvnieku rituālu nogalināšanu un apbedīšanu, ko bija sagatavojis Aleks Pluskovskis (Apvienotā Karaliste). Šeit laurus, protams, plūca Mindaugs Bertašus ar referātu par zirgu apbedīšanas rituālu Lietuvā, par kuru viņš pēdējā laikā publicējis rakstu nozīmīgā lietuviešu kolēģu sagatavotā izdevumā par zirgu un cilvēku Eiropas senatnē (*Achaeologica Baltica*, 11. – Vilnius, 2009).

Sesiju par zinātnei un arheoloģiju vadīja Keri Brauna (*Brown*; Apvienotā Karaliste). Šeit tika aplūkota mūsdienīgu zinātnisku metožu izmantošana, skaidrojot gan metalurģijas, gan zemkopības ieviešanos Itālijā, gan stikla materiālu evolūciju Itālijā bronzas laikmetā.

Arheologu saiets bija labi organizēts, sesiju un apaļā galda sēdes notika savlaicīgi. Itāļu kolēģi izrādīja īpašu viesmīlību, viesus lidostā sagaidot ar autobusu un tāpat pēc saieta pavadot atceļā.